

ANA DİLİ ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN DERS KİTAPLARINA YÖNELİK BİR İNCELEME: RUSYA VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Araştırma Makalesi

Pınar KANIK UYSAL* / Alpaslan KARABAĞ** / Muhammed Eren UYGUR***

Geliş Tarihi: 21.09.2024 | **Kabul Tarihi:** 17.12.2024 | **Yayın Tarihi:** 21.04.2025

Özet: Bu çalışmada, Türkiye ve Rusya’da ana dili öğretiminde kullanılan ders kitapları ve ders materyallerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ders kitapları; metin sayısı, metin türü ve yazar tercihleri açısından analiz edilmiş, ders materyallerinin biçimsel ve içeriksel özellikleri değerlendirilmiştir. Araştırmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını 5. sınıf Rus Dili, Rus Edebiyatı ve Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanması ve analizi kısmında; uygun dokümanları bulma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, kodlama ve kataloglama konusunda bir sistematik oluşturma, veri analizi ve ölçüm adımları takip edilmiştir. İlgili dokümanlardan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak için dış denetleyici, akran incelemesi ve çoklu kodlama stratejilerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, Rusya’da ana dili öğretiminin 5. sınıf düzeyinde “Rus Dili” ve “Rus Edebiyatı” olmak üzere iki, Türkiye’de ise “Türkçe” ile tek ders üzerinden ilerlediğini, Rusya’da ana dili öğretimine daha fazla ders saati ayrıldığını, Rusçanın ana dili olarak öğretimi ders materyallerinde daha fazla metne yer verildiğini göstermektedir. Bu bağlamda öğrencilerin daha fazla metin türü, yazar ve yazar üslubuyla karşılaşma imkânının olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları, Rusya’da ana dili öğretiminin “Rus Dili” dersinin yanı sıra “Rus Edebiyatı” dersi ile desteklendiğini ve bu iki ders için ayrılan ders saatleri ile öğretim materyallerinin mevcut olduğunu göstermektedir. Buna karşın Türkiye’de ise ana dili eğitiminin sadece “Türkçe” dersi üzerinden yürütüldüğü ve yalnızca bu ders için tasarlanmış ders kitapları, eğitim materyalleri ile sınırlı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana dili olarak Rusça öğretimi, ana dili olarak Türkçe öğretimi, kitap incelemesi, Rusya, Türkiye.

A REVIEW OF TEXTBOOKS USED IN MOTHER TONGUE TEACHING: THE CASE OF RUSSIA AND TÜRKİYE

Research Article

Received: 21.09.2024 | **Accepted:** 17.12.2024 | **Published:** 21.04.2025

Abstract: In this study, the objective has been to conduct a comparative analysis of the textbooks and instructional materials used in the teaching of the mother tongue in Türkiye and Russia. To this end, textbooks were analyzed in terms of the number of texts they contain, the types of texts, and the selection of authors. Furthermore, the formal and content-related characteristics of the instructional materials were evaluated. The research employed the document analysis method. Textbooks for 5th-grade Russian Language, Russian Literature, and Turkish constituted the data source for the study. In the data collection and analysis phase of the research, a systematic approach was followed for finding appropriate documents, verifying the authenticity of the documents, coding and cataloging, as well as for the data analysis and measurement steps. Data extracted from the relevant documents were processed using the descriptive analysis method. To ensure the validity and reliability of the research, external review, peer review, and multiple coding strategies were utilized. The findings indicate that mother tongue instruction in the 5th grade in Russia is conducted through two subjects,

* Doç. Dr.; Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü; pinaruysal32@gmail.com; 0000-0003-1208-9535

** Öğr. Gör.; Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi; alpaslankarabag@outlook.com; 0009-0007-2608-9663

*** Ar. Gör.; Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü; merenuygur@odu.edu.tr; 0000-0003-3740-7579

whereas in Türkiye, it is conducted through a single subject. The study also found that more instructional hours are allocated to mother tongue education in Russia, that Russian instructional materials incorporate a greater number of texts, and consequently, students in Russia are exposed to a wider variety of text types and styles from both local and foreign authors. The research findings indicate that in Russia, mother tongue education is supported not only by the Russian Language course but also by the 'Russian Literature' course, with designated instructional hours and teaching materials for both subjects. In contrast, in Türkiye, mother tongue education is conducted solely through the Turkish course and is limited to textbooks and educational materials designed specifically for this subject.

Keywords: Russia, teaching Russian as mother tongue, teaching Turkish as mother tongue, textbook review, Türkiye.

Giriş

Ana dili eğitimi dolaylı yoldan bireyin çevresiyle kurduğu iletişimsel etkinlikle başlar. Bu okul dışı sürecin resmî aşamaya evrildiği basamak olarak okul öncesi eğitim (ISCED-0) görünmekle birlikte birey, ilköğretim (ISCED-1) aşamasında resmî eğitim süreçlerine tam anlamıyla dâhil olur. Bireyin yakın çevresindeki etkileşimleri ile örtük olarak başlayan dil eğitimi ilkokul kademesinde sistemli bir yapıya bürünür. Daha sonra bu süreç ortaokul (ISCED-2) ve ortaöğretim (ISCED-3) dönemlerinde ilerleyerek devam eder. Bu görünüm dünyadaki ana dil öğretiminde ortak bir doku sunmaktadır. Bu çalışmaya konu olan Rusya ve Türkiye'nin ana dili öğretim süreçlerinin ortaokul 5. sınıf düzeyinde karşılaştırılmasında da sözü edilen doku gözlemlenmektedir.

Türkiye'de ana dil eğitimine okul öncesi dönemde başlanır. Ancak bu süreçte ilkokuma yazma öğretimi değil daha ziyade dilin sezgisel bilgisi edindirilir ve okuma sevgisi aşılana çalışılır (MEB, 2013a, 2013b). Yani dile dair sözdizimsel, bürünsel yapılar sezdirilir, genel anlamda dinleme becerisi ve konuşma becerisinin geliştirilmesi hedeflenerek erken okuryazarlık becerileri geliştirilir. İlköğretim kademesinde sistemli ve istendik biçimde formel eğitim aracılığıyla Türkçenin öğretimine ilkokuma yazma süreciyle başlanmış olunur. İlk eğitim-öğretim döneminde okuma-yazma öğretimi tamamlanır ve ardından dört temel dil becerisinin geliştirilmesinin hedeflendiği evreye adım atılır.

Rusya'da da benzer bir durum söz konusudur. Zorunlu olmayan okul öncesi eğitim, yuvalar (*yasli*) ve anaokulları (*detsady*) aracılığıyla yürütülür ve bu aşamada ana dili sevgisi ve ana dili farkındalığı kazandırılmaya çalışılır (Nissksaya, 2018; "Russian Federation—Preprimary Primary Education", t.y.). Ancak federe yapısından dolayı Rusya'da ana dili öğretimi okul öncesi dönemde parçalı bir yapı arz eder. Federasyon içerisindeki cumhuriyetlere kendi dillerini öğretme olanağı tanındığından Rusçanın ana dili olarak öğretiminde bütüncül bir durum gözlenmez (Maltseva vd., 2020; Elleman ve Oslund, 2019). Yine de okul öncesi dönemden başlayarak Rusçanın eğitimi üzerinde önemle durulur.

Türkiye'de ana dili öğretimi ilköğretim düzeyinde 2005 yılında yayımlanan program itibarıyla yapılandırmacı paradigma ekseninde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi üzerinden merkeziyetçi bir anlayışla ilerler (Özçelik vd., 2021; Vatansever Bayraktar ve Girgin, 2021). Birinci sınıftan itibaren dinleme becerisi ile başlanan süreçte okuma, konuşma ve yazma becerileri bütünlük bir şekilde geliştirilmeye çalışılır (Doğan, 2014). Dil becerilerinin geliştirilmesi süreci birinci sınıftan sekizinci sınıfa değin ana dili Türkçe Dersi Öğretim

Programı (2019a) çerçevesinde hiyerarşik, sarmal ve tematik düzende yürütülür. Türkçe dersine birinci ve ikinci sınıf düzeyinde haftalık 10 saat, üç ve dördüncü sınıf düzeyinde 8 saat ayrılır (TTKB, 2023). Bir dönemin on sekiz hafta olduğu göz önünde bulundurulursa birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar (7-10 yaş) birey 1.040 saat Türkçe dersi almaktadır. Ortaokul ve imam hatip ortaokullarında ise eğitim 5-8. sınıf (11-14 yaş) aralığını kapsamakta ve ortaokul düzeyinde ana dili eğitimi Türkçe dersi üzerinden yürütülmektedir. Bu derse 5 ve 6. sınıf düzeylerinde haftalık 6 saat, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde 5 saat ayrılmaktadır. Ayrıca seçmeli ders olarak haftalık iki saat olmak üzere 5. sınıftan itibaren “Okuma Becerileri” ve “Yazarlık ve Yazma Becerileri” dersleri yer almaktadır. Bu anlamda zorunlu ders olarak Türkçeye ortaokul düzeyinde 792 saat ayrılarak ilköğretim döneminin sonunda bireyin ana dili sevgisi edinip ana dilini doğru ve etkili bir biçimde kullanması hedeflenmektedir (MEB, 2019a). Bu hedefin gerçekleşmesi için de ana dili öğreniminde ders kitabı eksensli bir öğretimle karşılaşılmaktadır. Bunun yanında destekleyici materyaller de MEB tarafından sağlanmakta ancak temel araç olarak ders kitapları kullanılmaktadır (Demirel ve Kiroğlu, 2020; Kılıç, 2020). Türkçenin ana dili olarak öğretiminde kullanılan başlıca basılı materyaller MEB veya özel yayınevleri tarafından üretilip Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanan ders kitapları, çalışma kitapları, etkinlik kitapları ve fasiküllerdir. Bunlar arasında daha önce öğretmen kılavuz kitapları da yer almaktayken 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilgili materyal kullanımdan kaldırılmıştır (Süğümlü vd., 2019). Bu materyallere ek olarak sunulan destekleyici dijital materyallere erişim ise Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Rusya'nın eğitim sistemi ise temel ve meslekî eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır (Ercantürk, 2010). Bu anlamda sistem, “genel eğitimde; okul öncesi, ilköğretim, temel genel eğitim ve lise düzeylerinde, meslekî eğitimde; ortaöğretim, yükseköğretim ve lisansüstü düzeylerinden oluşmakta, birinci sınıftan on birinci sınıfa kadar zorunlu eğitim uygulanmaktadır” (Kovaleva vd., 2021, s. 1). Bu sürecin ilk dört yılı (7-10 yaş) ISCED-1'e tekabül etmektedir ve “nachal'noye obrazovaniye” olarak adlandırılmaktadır. Bu eğitim ücretsizdir ve devlet tarafından sağlanmaktadır (Aytaçlı, 2020). İlgili eğitim sistemin teorik zemini L. S. Vygotsky, L. Zankov ve D. Elkonin'in görüşlerine dayanmaktadır (Ercantürk, 2010). Bu dönemde ana dili eğitimi Rusça ve edebî okuma adı verilen dersler üzerinden yürütülür (Polat, 2021). İlgili süreçte birinci sınıfın ilk altı ayında okuma ve yazma öğrenimi gerçekleştirilir. Okuma-yazma öğretiminde sesbirim temelli bir süreç söz konusudur (Rakhlın vd., 2017). İkinci dönem itibarıyla edinilen okuma becerisi pekiştirilmeye başlanır, hece ve kelime sesletiminin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi beklenir. 2. sınıftan 4. sınıf düzeyine değin okuma becerisinin derinlemesine geliştirilmesi üzerine çalışılır ve okuma tekniklerinin kazandırılması amaçlanır (Kovaleva vd., 2021). Ayrıca bu süreçte Rusya'da pek çok farklı ana diline mensup birey bulunduğu farklı öğretim planlarının kurgulandığı belirtmek gerekir (Mutlu, 2021; Tekucheva ve Gromova, 2016). Mevcutta Rusça için on iki, edebî okuma için on üç adet farklı plan bulunmakla birlikte ilgili planlar ihtiyaca binaen tercih edilebilmektedir (Kovaleva vd., 2021; Ministerstvo Obrazovaniya i Nauki Rossiyskoy Federatsii [MOH PΦ], t.y.). Haftalık ders saati bölgesel farklılık gösterebilen Rusçanın ana dili olarak öğretiminde bir akademik saatin 45 dakikaya eşit olduğu 1-4. sınıflarda dil

eğitiminde (Rusça ve edebî okuma) ders saati sayısı 1.215'e eşittir (Rusça için 675 ve edebî okuma için 540) ve bu sayı toplam eğitim süresinin yüzde 36'sından az olamaz, edebî okuma için harcanan süre de toplam sürenin yüzde 16'sından az olamaz (Kovaleva vd., 2021, s. 3).¹ Rusçanın ortaokul düzeyinde öğretimi 5-9. sınıf (11-15 yaş) aralığını kapsar, *osnovnoe obschee obrazovanie* olarak adlandırılır ve ISCED-2'ye tekabül eder (ENIC, t.y.). Bu sınıf düzeylerinde ana dili öğretimi yine iki ayrı ders üzerinden "Rus Dili" ve "Rus Edebiyatı" şeklinde ilerlemektedir (Polat, 2021). Bu çalışma özelinde üzerinde durulan 5. sınıf düzeyinde Rus Dili için 170 ders saati, Rus Edebiyatı için 102 ders saati (toplamda 272 ders saati), Türkçe dersi için 216 ders saati ayrılmaktadır.

20. asır ve öncesi dönemde "dil bilgisi kurallarını sunmak ve öğrencilerin bu kuralları öğrenmelerine yardımcı olacak örnekleri içermek" şeklinde iki ana işlevi yerine getirmek amacıyla hazırlanan, yalın ve geleneksel bir yapıya sahip olan Rus Dili ders kitapları, 20. asrın son çeyreğinden itibaren yapısal ve kuramsal olarak önemli dönüşümler geçirmiş ve yeni bir bakış açısıyla hazırlanmaya başlanmıştır (Granik, 2017). Bu dönemde V. G. Beylinson ve D. D. Zuyev, ders kitaplarının üstlendiği işlevlerin önem, uygun yöntem ve konulmuş hedefe ulaşmadaki katılım derecesine göre şekillenmesi gerektiğini ifade etmişler ve "*bilgilendiren, dönüştürülebilir, sistematize edilebilir, öz-kontrolü sağlayan, öğretim nesnesini pekiştiren, kendi kendine öğrenmeyi sağlayan, entegre edilebilir, koordinasyon sağlayan, geliştiren ve eğitici*" olmak üzere dokuz işlev tanımlamışlardır (Granik, 2017, s. 66). Skatkin (1991) ise öğrencileri öğretim sürecinin pasif bir unsuru olmaktan çıkıp öğretmenleri ve sınıf arkadaşlarıyla ortak faaliyetlerde bulunan aktif katılımcı bireyler hâline getiren, öğrencinin kendi bilgi ve becerilerinin ortak yaratıcısı olmasını sağlayan, kişiliğini geliştiren bir yapıda olması gerektiğini savunmuştur. Uşinskiy (1974) öğrencilerin ders kitaplarıyla doğrudan iletişiminin sağlanması, öğretim materyalinin anlaşılması ve soyut olarak sunulan dil bilgisi materyalinin öğrencilerin zihninde somutlaşmasını sağlamak için "figüratif dil bilgisi" oluşturulduğunu ifade etmiştir. "Figüratif dil bilgisi", kelimelerle sunulan kural ve kavramları görsel imgelere dönüştüren, öğretim materyalinin öğrenilmesini kolaylaştıran bir öğretim yöntemi olmuştur.

Ders kitaplarının yapısı ve bileşenlerinin neler olması gerektiğiyle ilgili Rusya'da en yaygın ilk ve ortaöğretim seti olarak kabul edilen Rusya Okulu (Shkola Rossii) eğitim serisinin yayımlandığı Prosveshchenie Yayınevi'nin 1969-1993 yılları arasında müdürlüğünü yapan Zuyev'in (1974), "Problemy struktury shkol'nogo uchebnika"² adlı kitabında okul kitaplarında olması gereken temel bileşenlerin yapısı şu şekilde sınıflandırılmıştır:

A. Metinler:

- Temel (Ana) Metinler,
- Tamamlayıcı/(Ek) Metinler,
- Açıklayıcı Metinler,

B. Metin Dışı Bileşenler:

- Öğrenmeyi Düzenlemek/(Gerçekleştirmek) İçin Kullanılan Araçlar,

¹ Yalnızca 1. sınıfta bir akademik saat 35 dakikaya eşittir.

² Okul ders kitaplarının yapısal problemleri.

- Görsel ve Açıklayıcı Materyaller,
- Yönlendirici/(Eğitici) Araçlar,

Ders kitabının temel yapısal bileşenleri, öğrencilerde yetkin sözlü ve yazılı iletişimin psikolojik alt yapısını oluşturmayı, onlarda kurgusal eserleri algılama yöntemlerini geliştirmeyi ve algılama sırasında yeni duygular uyandırmayı amaçlamaktadır. Temel yapısal bileşenler şunlardan oluşmaktadır: 1) Teorik dil bilimsel metinler, 2) Teorik psiko-didaktik metinler, 3) Sanatsal ve bilişsel görevlerle ilişkili metinler. Ders kitaplarındaki teorik dil bilimsel metinler, Rus Dili dersinin dil bilgisi, imla, noktalama işaretleri ve diğer kural ve kavramlarının açıklamasını içermektedir. Teorik psiko-didaktik metinler, bilişsel ilgiyi uyandırmanın ve sürdürmenin yollarını, öğrencilerde yetkin sözlü ve yazılı iletişimi geliştirmeyi amaçlayan teknikleri içermektedir. Sanatsal ve bilişsel metinler bir yandan dil bilgisi becerilerini geliştirmeyi, diğer yandan metni anlama stratejilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yeni ders kitaplarının açıklanan yapısal bileşenleri, 1. sınıftan 9. sınıfa kadar tüm ders kitaplarını kapsamaktadır.

Ders kitapları için Zuyev (1974) tarafından planlanan bileşenlerin başka işlevleri de bulunmaktadır. Öğrencileri bilime önemli katkılarda bulunan dil bilimci bilim insanlarıyla tanıştırmak bunlardan biridir. Bu işlevde bilim insanlarının her birinin hikâyesi (biyografisi), ders kitabındaki dilsel materyalin incelendiği yere iliştilmekte ve bu yapısal bileşene şunlar dâhil edilmektedir:

- Bir dil bilimcinin keşiflerine dayanan bir görev. Bu görev, bilim insanının kendisiyle ilgili hikâyesinden önce gelmektedir.
- Bilim insanı hakkında biyografik bir metin ve onun portresi. Portre, öğrencilerin bilim insanının ismini ve imajını bir bütün olarak algılaması için verilmektedir.
- Üzerinde çalışılan materyalin iyice anlaşılması ve gönüllü olarak ezberlenmesiyle ilgili görevler.

Ders kitapları esas olarak çalışmalarını okul müfredatına dahil edilmeyen, ancak öğrencinin entelektüel ufkunu genişleten, ona düşünme fırsatı veren ve çoğu zaman eserlerini okuma arzusu veren, yazarlarla ilgili hikâyeler içermektedir. Yapısal bileşenin ders kitabındaki yeri, bir yazarın eserinden tamamlanmış bir pasaja dayanan bir görevle belirlenmekte, görevin içeriği hem dil bilgisi hem de anlama sorularından oluşmakta ve bunu yazarın kendisi hakkında bir hikâye takip etmektedir.

Rusya'da ders kitapları ayrıca, okul çocuklarının ahlaki eğitiminin çeşitli işlevlerini yerine getiren yapısal bir bileşen oluşturmayı da amaçlamaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: öz vatanına ve kendi diline karşı tutum; seçkin yerli ve yabancı yazarlar ve bilim insanları; roman okuma arzusunun uyandırılması; yetişkin aile üyelerine ve yaşlılara karşı şefkatli tutum; kız ve erkek çocukların birbirleriyle ilişkileri, dostluk ve sevgi bağları; kişilik özelliklerini, akranlarının ve kendisinin eylemlerini anlama; yetişkinlerin ve daha büyük çocukların kendilerinden küçük çocukların duygu ve davranışlarına karşı tutumu; insani kusurlar hakkında bilgi ve onlara karşı uygun tutum; önceki nesillerin yaşam bilgeliği; doğaya karşı tutum; insanlar ve evcil hayvanlar arasındaki ilişkiler; işe yönelik yaratıcı tutum; genel davranış kültürü vb... Eğitimin belirli bir işlevini yerine getiren görevlerin her birini çözmek

için modern yazarlar özel hikayeler ve şiirler kaleme almaktadır. Ayrıca ders kitaplarının yazarları klasik ve modern eserlerden metinler seçmektedir. Bu tür metinler, öğrencinin hem dil bilgisi problemlerini çözmesine hem de belirli ahlaki problemleri tanmasına imkân sağlamaktadır (Granik, 2017, s. 66-72).

Rus öğretim sisteminde ana dilinin öğretimi için birinci sınıftan itibaren hem edebî eserlerin alınılması hem de dil becerilerinin edinilmesi için ayrı derslerin olması da dikkat çekicidir. Rusya, bu anlamda ana dili öğretimini ortaöğretim düzeyi dâhil tek ders üzerinden yürüten Türkiye’den farklılaşmakta ve Rusya’daki bu yaklaşımı Kovaleva ve diğerleri (2021, s. 5-6) şu şekilde ifade etmektedir:

Okuma eğitime yönelik Rusya’daki çağdaş yaklaşım “edebî amaçlı okuma” olarak nitelendirilebilir. Bu kapsamda Rusya’da edebî okuma dersi, 1. sınıftan 11. sınıfa kadar devam eden edebî eğitimin bir parçası olarak görülür. İlkokulda edebî okumanın geniş amacı, öğrencileri yazma sanatı olarak edebiyatla tanıştırmak ve onları insan ilişkileri ve ahlaki değerler dünyasına dâhil etmektir. Edebi okuma, öğrencilerin metinleri bilinçli okuma ve anlama becerilerinin yanı sıra sözlü ve yazılı konuşma becerilerini de geliştirmeyi amaçlarken aynı zamanda öğrencilerin yaratıcı yeteneklerini ve kişisel gelişimlerini teşvik etmeyi de hedefler.

Kovaleva ve diğerlerinin (2021) belirttiği üzere ana dili eğitiminde edebi metin ve okumalara çok önem verilmekte ve ders materyalleri bu doğrultuda hazırlanmaktadır. Bu çerçevede Eğitim Bakanlığınca geliştirilen ve onaylanan ders materyalleri seti arasında; içerisinde metinlerin bulunduğu bir kitapçık, kitapçığı tamamlayan bir ders kitabı, çalışma kitabı, metinleri analiz etmek için bir dizi kılavuz, aile okuması için kitaplar ve öğretmen kılavuzu bulunmakta; edebî okuma dersi için hazırlanan materyallerde klasik Rus edebiyatı metinleri, yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri ayrıca yer almaktadır. Tüm bu setlerin içinde klasik edebiyat içeriği ve yazarlarından parçalar bulunmaktadır. Bu anlamda Rusya’nın ana dili öğretimi için “Rus Dili” ve “Rus Edebiyatı” olmak üzere iki ayrı ders tahsis ettiği ve bu derslerde de çok çeşitli materyal kullanımını tercih ettiği görülmektedir. Bu tercihin sonuçları uluslararası sınavlar ekseninde kendini olumlu yönde göstermektedir. Nitekim Rusya, okuma odaklı bir sınav olan PIRLS’te ilk katılımından itibaren genel ortalamadan yüksek puanlar almış, son ölçümlerde dünya sıralamasında ilk üçe girmiştir.

Bu araştırmanın odağı kapsamında Türkiye ve Rusya’nın dil eğitimi özelindeki durumuna bakıldığında her iki ülkenin de PIRLS ve PISA uluslararası sınavlarına katıldığı görülmektedir. Rusya’nın PIRLS’deki başarı sıralaması ve PISA’da, Moskova özelinde, okuma becerisi alanındaki başarı sıralaması dikkat çekicidir (Duman, 2016).³ Rusya, 4. sınıf düzeyinde gözlem yapılan ve okuma beceri alanına odaklanan PIRLS’e ilk uygulamadan itibaren katılım sağlamış ve yıllara göre başarı ivmesini pozitif yönde ilerletmiştir. Son yapılan 2021 PIRLS sınavında Rusya, 567 puanla 57 ülke arasında üçüncü olmuştur (PIRLS,

³ Rusya 2000 yılından itibaren PISA’ya ve 2001 yılından itibaren PIRLS’e düzenli katılım sağlamaktadır. Ancak 2018 yılında Moskova’nın ayrı bir kurucu birim olarak katıldığı gözlemlenmiştir. Yine bölgesel etmenlerden dolayı 2022 PISA gözlemine katılmadığı belirlenmiştir.

2021). Aynı sınava yalnızca 2001 ve 2021 yıllarında katılan Türkiye, son sınavda 496 puan alarak 500 merkez puanından aşağıda bir puan almıştır. Bir diğer uluslararası gözlem sınavı olan PISA'nın okuma beceri alanı incelendiğinde ise Rusya özelinde yapılan son gözlem olan 2018 PISA gözleminde Rusya Federasyonu'nun okuma alanında elde ettiği puan 479 iken Moskova'nın elde ettiği puan 525 olmuştur (MEB, 2019b). Aynı yılda Türkiye'nin puanı ise 466'dır. 2022 gözlemine Rusya katılım sağlamazken Türkiye'nin okuma becerisi alanındaki ortalaması 10 puan gerileyerek 456 olmuştur (MEB, 2023). Bu anlamda okuma becerisi alanında ana dili bağlamında elde ettiği uluslararası başarıdan dolayı Rusya'da süregelen ana dili eğitimi incelemek ve burada kullanılan ders materyallerini betimlemek önemli görülmüştür.

Rusya'da ana dili öğretimi ve Rus eğitim sistemi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ders kitabı incelemesi (Aldemir, 2010), karşılaştırması (Ünsal ve Arıcı, 2022), Rus eğitim sistemi ve ana dili öğretimi programı (Aytaçlı, 2020; Bucak, 2000; Çelik, 2017; Dertli, 2021; Ercantürk, 2010; Özerbaş ve Safi, 2022; Polat, 2021) alanlarında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Aldemir, çalışmasında 5 ila 9. sınıflarda kullanılan Rus Dili ve 5 ila 6. sınıflardaki edebiyat dersine ait ders kitaplarını ele almıştır. İlgili araştırmada söz konusu ders kitapları özelinde içeriksel ve biçimsel betimlemeler yapılmış, ders kitaplarında var olan etkinlikler tahlil edilmiştir. Ünsal ve Arıcı, 5. sınıf düzeyinde kullanılan Rusça Edebiyat kitabını ve 5. sınıf Türkçe ders kitabını karşılaştırmalı bir biçimde incelemiştir. Araştırmada tematik bir inceleme yapılarak daha çok ilgili ders kitabının betimlenmesi hedeflenmiştir. Polat, Rus ana dili eğitimi tanıttığı kitap bölümünde ders programları ve genel manada Rus dili eğitimi üzerinde durmuştur. Yapılan bu araştırmada ise Rusça ve Türkçenin ana dili olarak öğretimi süreçlerini ders kitapları üzerinden 5. sınıf özelinde karşılaştırmak hedeflenmiştir. 5 sınıf ortaokul kademesinin ilk sınıf düzeyi olduğu ve bu düzeyde öğrenim gören bireyler Rusya ve Türkiye'de aynı yaşlara tekabül ettiğinden dolayı ilgili düzeylerdeki ders kitaplarının karşılaştırılması tercih edilmiştir.

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Rusya'da 5. sınıf düzeyinde ana dili öğretiminde kullanılan ders kitapları ve ders materyallerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu amaçla 5.sınıf Türkçe, Rus Dili, Rus Edebiyatı (Edebî Okuma) ders kitapları; metin sayısı, metin türü ve yazar tercihinine göre karşılaştırılacaktır. Bu anlamda uluslararası sınavlarda, özellikle okuma öğrenme alanında, önemli başarılar elde eden bir ülkenin ders materyallerini betimlemenin karşılaştırmalı ana dili eğitimi süreçlerine bir katkı sunacağı düşünülmüştür.

2. Yöntem

Ana dili öğretiminde kullanılan ders kitaplarının Rusya-Türkiye bağlamında karşılaştırılmasını amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, yazılı belge içeriklerinin titizlikle ve sistematik bir şekilde analiz edilmesini kapsayan bir araştırma yöntemidir (Wach ve Ward, 2013). Bu çalışmada, doküman inceleme yöntemi ile iki ülkenin ana dili derslerinde kullanılan ders materyalleri biçim ve içeriksel özellikler açısından incelenerek

karşılaştırılmıştır. İnceleme sonucunda elde edilen verilerle ders kitaplarına dair bütüncül bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

İnceleme kapsamına alınan ders kitaplarına ilişkin bilgiler “Veri Kaynağı” başlığı altında verilmiş, kaynaklara nasıl ulaşıldığına ilişkin detaylı bilgiler ise “Verilerin Toplanması ve Analizi” başlığı altında anlatılmıştır.

2.1. Veri Kaynağı

Bu araştırmanın veri kaynağını Rusya Federasyonu ve Türkiye’nin eğitim bakanlıkları tarafından onaylanmış yayınevleri tarafından hazırlanan ve ana dil öğretiminde kullanılan 5. sınıf Rus Dili, Rus Edebiyatı (ikişer cilt) kitaplarıyla 5. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen 5. sınıf Rus Dili, Rus Edebiyatı ve Türkçe ders kitaplarına ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1

Ana Dili Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları

		Rus Dili	Rus Edebiyatı	Türkçe
Ders Kitabı	Materyal Adı	Rus Dili 5. Sınıf, 1 ve 2. Ciltler	Edebiyat 1 ve 2. Ciltler	Türkçe Ders Kitabı
	Yazarı/ Yazarları	Ladijenskaya T. A, Baranov M. T., Trostentsova L.A., Ladijenskaya N. V., Deykina A. D., Grigoryan L. T., Kulibaba İ. İ., Antonova L. G.	Korovina V. Y., Juravlev V. P., Korovin V. İ.	Beşir Sevim
	Yayınevi	Prosveshchenie	Prosveshchenie	Koza Yayınevi
Çalışma Kitabı	Materyal Adı	Rus Dili Çalışma Defteri, 1 ve 2. Ciltler	Edebiyat Çalışma Defteri, 1 ve 2. Ciltler	-
	Yazarı/ Yazarları	Marina Bondarenko Anatolyevna	Roza Ahmadullina Gabdullovna	-
	Yayınevi	Prosveshchenie	Prosveshchenie	-
Öğretmen Kılavuz Kitabı	Materyal Adı	Rus Dili 5. Sınıf, Öğretmenler İçin Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Kılavuz Kitap	Edebiyat 5. Sınıf Öğretmenler İçin Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Kılavuz Kitap	-
	Yazarı/ Yazarları	Marina Bondarenko Anatolyevna	Mstislav Şutan İsaakoviç	-
	Yayınevi	Prosveshchenie	Prosveshchenie	-
Ek Materyaller		<ul style="list-style-type: none"> Rus Dili İlk Yardım Çalışma Defteri 1 ve 2. Ciltler Rus Dili Didaktik Materyaller Rus Dili, Dil Kılavuzu “Sözlü İletişimi Geliştiriyoruz” Rus Dili Tarama Testleri Rus Dili Dikte ve Yazılı Anlatımlar Rus Dili Seviye Belirleme Çalışmaları Rus Dili Tematik Testler Rus Dili 5. Sınıf Dinleme Uygulaması 	<ul style="list-style-type: none"> Edebiyat İçin Didaktik Materyaller Edebiyat Seviye Belirleme Çalışmaları Edebiyat 5. Sınıf Dinleme Uygulaması 	-

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verilerinin toplanmasında Merriam'ın (ss. 142-45) doküman analizi aşamaları, verilerinin analizinde ise Bailey'in (1994) veri analiz süreci takip edilmiştir. Takip edilen aşamalar şu şekilde açıklanabilir:

2.2.1. Uygun Dokümanları Bulma

Araştırmanın 1. aşamasında, Rusya Federasyonu'nda eğitim-öğretim süreçlerini düzenleyen, bu süreçlerin tüm Rusya içerisinde aynı standartlara göre sürdürülmesini sağlayan, ders materyallerinin, ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanması yükümlülüğünü üstlenen komisyonları ve bu komisyonların hazırladığı eğitim-öğretim ders araçlarını onaylayan resmî kurum tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ilgili kurumun, Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan “Ders Kitaplarına İlişkin Bilimsel Metodolojik Konsey” (Ministerstvo Prosveshcheniya Rossiyskoy Federatsii/Nauchno-Metodicheskiy Sovet po Uchebnikam) olduğu saptanmıştır. Ders Kitaplarına İlişkin Bilimsel Metodolojik Konsey, konseyin eğitim-öğretim süreçleriyle ilgili düzenlemeleri, bu süreçlerle ilgili belirlediği standartlar, Rus Dili ve Edebiyatı öğretim programları ve eğitim-öğretim araçlarını hazırlayan komisyonlar hakkında bilgi, eğitim bakanlığının resmî sitesinden (<https://fpu.edu.ru/>) temin edilmiştir. Yapılan incelemede, Ders Kitaplarına İlişkin Bilimsel Metodolojik Konsey'in 2023-2024 eğitim-öğretim yılında 5. sınıf Rus Dili için, Ladijenskaya T. A, Baranov M. T., Trostentsova L. A ve diğerlerinin hazırladığı iki ciltlik 5. sınıf Rus Dili, Rus Edebiyatı için ise, Korovina V. Ya., Zhuravlev V. P., Korovin V. İ. adlı yazarların hazırladığı iki ciltlik 5. sınıf Edebiyat ders kitaplarını bütün Rusya genelinde okutulmak üzere onayladığı bilgisine ulaşılmıştır. Ders Kitaplarına İlişkin Bilimsel Metodolojik Konsey'in onay verdiği bu ders kitaplarının, Rusya Okulu (Shkola Rossii) eğitim serisi adıyla Prosveshchenie (Просвещение) Yayınevi tarafından yayımlanmakta olduğu ve Rusya'da en yaygın eğitim serisi olarak kabul edildiği tespit edilmiştir.

Türkiye'deki ders kitaplarının seçiminde MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylı, güncel olarak ilgili sınıf düzeyinde öğretim materyali olarak kullanılan kitap esas alınmıştır.

2.2.2. Dokümanların Orijinalliğini Kontrol Etme

Rusçanın ana dili olarak öğretimi bağlamında ilgili ders kitaplarına elektronik ortamda (<https://prosv.ru/>) ulaşılmış ve kitapların yayım yıllarının güncel olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Elektronik ortamda ulaşılan ders kitaplarının Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı Ders Kitaplarına İlişkin Bilimsel Metodolojik Konseyin onay verdiği komisyon tarafından hazırlandığı kontrol ve teyit edilmiştir. Ayrıca Rusya'da çeşitli okul müdürlükleriyle iletişime geçilmiş ve incelenen ders kitaplarının Rusya'daki en yaygın eğitim seti içerisinde yer aldığı teyit edilmiş ve 2024 yılından itibaren bütün Rusya genelinde sadece bu eğitim setinin kullanılmaya başlanacağı öğrenilmiştir. Türkçe kaynakta ise Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylı ve EBA'da (www.eba.gov.tr) yer alan ilgili sınıf düzeyindeki dosya ile kontrol sağlanmıştır.

2.2.3. Kodlama ve Kataloglama Konusunda Bir Sistematiik Oluşturma

Orijinalliği kontrol edilen ders materyallerinin belirli bir sistem içinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenebilmesi için araştırmacılar tarafından “Ders Materyali İnceleme Ölçütleri Listesi” (Ek-1) oluşturulmuştur. Bu ölçüt listesi “Ders Materyallerinin Biçimsel ve İçeriksel Görünümü” şeklinde iki kategoriye ayrılmış ve kodlamalar bu doğrultuda yapılmıştır. Ölçüt listesi hazırlanırken ilgili alan yazın taraması yapılarak araştırma kapsamında kodlaması yapılabilecek kategoriler belirlenmiş ve hazırlanan ölçüt listesi uzman görüşüne sunulmuştur. Türkçe eğitimi alanında çalışan iki uzmanın görüşü alındıktan sonra kodlama için kullanılacak ölçüt listesine son hâli verilerek analiz aşamasına geçilmiştir.

2.2.4. Veri analizi

“Verinin anlamını dışarıya aktarma süreci” (Merriam, s. 167) olan veri analizinde, araştırma kapsamında kullanılan ders kitaplarının analizi için Bailey’in (1994) dört aşamalı analiz süreci takip edilmiştir:

2.2.4.1. Analize konu olan veriden örneklem seçme: İncelemeye dâhil edilecek ders materyalleri belirlenirken ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Temel alınan ölçütler şunlardır: i) ders materyallerinin ilgili ülkenin eğitim bakanlığı tarafından onaylı olması, ii) ana dili eğitiminde kullanılıyor olması, iii) her iki ülkede de ortaokulun ilk yılı olan beşinci sınıf düzeyinde okutuluyor olması ve iv) devlet okullarında güncel ders materyali olarak kullanılıyor olmasıdır.

2.2.4.2. Kategorilerin geliştirilmesi: Seçilen ders materyallerinin biçimsel ve içeriksel görünüm şeklinde iki kategoride incelenmesine karar verilmiştir. Bu kategoriler içerisinde yer alan biçimsel görünüm; ayrılan ders saati, kullanılan öğretim programı, ders kitabı, çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve ek materyaller şeklinde, içeriksel görünüm; metin sayısı, türü ve yazarı şeklinde kodlara ayrılmıştır.

2.2.4.3. Analiz biriminin saptanması: İncelenen ders kitaplarının (Türkçe, Rus Dili, Rus Edebiyatı) içeriksel görünümüne yönelik incelemelerde metinler analiz birimi olarak ele alınmıştır. Bunun için “metin kabul etme ölçütü” belirlenmiş; öncesi, sırası ve sonrasında etkinlik tasarlanan ve ilişkili tema ile doğrudan bağlantısı olan parçalar metin kabul edilerek incelemeye dâhil edilmiştir. Ayrıca verilerin açık ve anlaşılır biçimde sunulması bakımından metinler “biçim ve tür” şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu kavramları açıklamak gerekirse metin biçimi, “bazı ortak yönlerle ilgili olarak sınıflandırılmış metnin genel özelliğini, daha genel metin ulamlarını” (Günay, 2017, s. 237) belirtecek biçimde bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olarak ele alınırken metin türü, “değişik toplum ve kültürlerde farklılaşan bir sıralı düzene bağlı olarak düzenlenen ulamlardan oluşan belli biçimsel özelliklere sahip” dilsel yapı (Günay, 2017, s. 365) şeklinde, çalışma özelinde; “manzume, tekerleme, bilmece, şiir, şarkı/türkü, tiyatro, roman, mizahi fıkra, masal/efsane/destan, karikatür, hikâye, fabl, çizgi roman, ansiklopedi maddesi, günlük, gezi yazısı, biyografi, otobiyografi, deneme, sosyal medya mesajları, özlü sözler, mektup, makale, kılavuzlar, haber metni, reklam, e-posta, efemera-broşür, anı” olarak sınıflandırılmıştır.

2.2.4.4. Sayısallaştırma: Belirlenen analiz birimleri doğrultusunda ilgili kategorilerin yüzdeler dağılımları çıkarılarak ders kitaplarında kapsadığı alanlar frekans ve yüzdeler dağılımlar üzerinden tablolastırılarak sunulmuştur.

2.2.5. Ölçüm:

Veri analizinin sayısallaştırma basamağı altında belirtildiği üzere ders kitaplarından elde edilen veriler ilgili kategoriler altında sayısallaştırılarak tümevarımsal bir görünüm elde edilmiş ve bulgular bölümüne tablolastırılarak yansıtılmıştır.

2.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmanın geçerliği ve güvenirligini sağlamak için dış denetleyici, akran incelemesi (Creswell, 2013) ve çoklu kodlama stratejilerinden (Barbour, 2001) yararlanılmıştır. Araştırmanın temel kurgusu, veri toplama aracının oluşturulması, verilerin analizi ve raporlanması sürecinde alan uzmanından (Prof.-Türkçe Eğitimi) dış denetleyici olarak destek alınmıştır. Ayrıca araştırmanın tüm aşamalarında ve veri analiz sürecinde üç araştırmacı birbirini sürekli değerlendirmiş, birbirlerine karşı şeytanın avukatlığı görevini (Barbour, 2001) üstlenerek akran incelemesini gerçekleştirmiştir. Araştırmacılar verilerin analizi sürecinde sekiz hafta boyunca planlı saatlerde bir araya gelmiş, dokümanların kodlanma sürecini birlikte tartışarak sürdürmüştür. Bu toplantılarda yürütülen eş zamanlı kodlama ile kodlamanın güvenirligini sağlamak ve elde edilen sonuçların geçerliğini artırmak amaçlanmıştır. Toplantılar esnasında araştırmacıların metnin türü ile ilgili kararsız kaldığı durumlar olmuş, bu metinler “kodlanamayan metinler şeklinde” uzman görüşüne sunulmuştur. Metin türünün belirlenmesinde kararsız kalınan yaklaşık yetmiş metin olmuş, bu metinlerin ikisi dışında diğer metinler uzman görüşü ile belirlenerek ilgili kodlara atanmıştır. Türü belirlenemeyen iki metin ise bulgular bölümünde “tespit edilemedi” şeklinde gösterilmiştir. Ek olarak ders kitaplarında yer alan yazar dağılımlarının belirlenmesinde Rusçanın ana dili olarak öğretimi ders kitaplarında yazar adlarının yer verilmediği metinlerde metindeki ibare ve ifadeler üzerinden yazar belirleme sürecine gidilmiş, yazarı belirlenemeyen metinler iki kodlayıcının eş zamanlı kontrolü ile “belirtilmemiş” kategorisine yerleştirilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu kısımda araştırmanın konu edindiği Rusça ve Türkçenin ana dili öğretimi süreçlerinin 5. sınıf düzeyinde ders kitapları özelinde nasıl şekillendiğinin karşılaştırılması hususu kapsamında sözü edilen ders kitaplarındaki; biçimsel özellikler, metin sayısı, dinleme ve okuma metinleri, metin tipi, metin türü, yazar dağılımları ve yazar tercihleri betimlenmiştir. Aşağıdaki tablo dizininde araştırma kapsamında incelenen ders kitaplarına dair biçimsel özellikler yer almaktadır.

Tablo 2*Rus Dili Ders Materyalleri*

Sınıf Düzeyi	5. Sınıf
Ayrılan Ders Saati	170 Saat (Haftada 5 saat / 34 hafta)
Kullanılan Öğretim Programı	Federal Ortaöğretim Genel Programı
Ders Kitabı	Rus Dili 5. Sınıf, 1 ve 2. Ciltler
Çalışma Kitabı	Rus Dili Çalışma Defteri, 1 ve 2. Ciltler
Öğretmen Kılavuz Kitabı	Rus Dili 5. Sınıf, Öğretmenler için Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Kılavuz Kitap
Ek Materyaller	1. Rus Dili İlk Yardım Çalışma Defteri 1 ve 2. Ciltler 2. Rus Dili Didaktik Materyaller 3. Rus Dili, Dil Kılavuzu “Sözlü İletişimi Geliştiriyoruz”. 4. Rus Dili Tematik Testler 5. Rus Dili Kontrol/Tarama Testleri (Çalışmaları) 6. Rus Dili Dikte ve Yazılı Anlatımlar 7. Rus Dili Seviye Belirleme Çalışmaları 8. Rus Dili 5. Sınıf Dinleme Uygulaması

Rus Dili ders materyallerine dair biçimsel görünümün sunulduğu Tablo 2’deki bilgilere göre 5. sınıf düzeyinde 34 eğitim haftasında, 170 saat Rus Dili dersine ayrılmaktadır. Rus Dili dersi, Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Federal Ortaöğretim Genel Eğitim Programı temel alınarak yürütülmektedir. Çalışma Defterleri (2 cilt), “Öğretmenler için Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Tavsiyeler”i içeren kılavuz kitap, iki ciltlik Rus Dili İlk Yardım Çalışma Defteri, Rus Dili Didaktik Materyaller kitabı, Rus Dili-Dil Kılavuzu: Sözlü İletişimi Geliştiriyoruz kitabı, Rus Dili Tematik Testler kitabı, Rus Dili Kontrol/Tarama Testleri kitabı, Rus Dili Dikte ve Yazılı Anlatımlar kitabı, Rus Dili Seviye Belirleme Çalışmaları kitabı ve Rus Dili 5. sınıf Dinleme Uygulaması (CD/Kitap) Rus Dili dersi için kullanılan ek materyallerdir.

Tablo 3*Rus Edebiyatı Ders Materyalleri*

Sınıf Düzeyi	5. Sınıf
Ayrılan Ders Saati	102 Saat (Haftada 3 saat / 34 hafta)
Kullanılan Öğretim Programı	Federal Ortaöğretim Genel Programı
Ders Kitabı	Edebiyat 1 ve 2. Ciltler
Çalışma Kitabı	Edebiyat Çalışma Defteri 1 ve 2. Ciltler
Öğretmen Kılavuz Kitabı	Edebiyat 5. Sınıf Öğretmenler için Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Kılavuz Kitap
Ek Materyaller	1. Edebiyat İçin Didaktik Materyaller 2. Edebiyat Seviye Belirleme Çalışmaları 3. Edebiyat 5. Sınıf Dinleme Uygulaması

Rus Edebiyatı ders materyallerine dair biçimsel görünümün sunulduğu Tablo 3’teki bilgilere göre 5. sınıf düzeyinde 34 eğitim haftasında, 102 saat Rus Edebiyatı dersine ayrılmaktadır. Rus Edebiyatı dersi, Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Federal Ortaöğretim Genel Eğitim Programı temel alınarak yürütülmektedir. Çalışma Defterleri (2 cilt), “Öğretmenler İçin Ders Kitabına Yönelik Metodolojik Tavsiyeler”i içeren kılavuz kitap, Edebiyat İçin Didaktik Materyaller kitabı, Edebiyat Seviye Belirleme Çalışmaları kitabı ve

Edebiyat 5. sınıf Dinleme Uygulaması (CD/Kitap) Rus Edebiyatı dersi için kullanılan ek materyallerdir.

Tablo 4

Türkçe Ders Materyalleri

Sınıf Düzeyi	5. Sınıf
Ayrılan Ders Saati	216 Saat (Haftada 6 saat / 36 hafta)
Kullanılan Öğretim Programı	MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı
Ders Kitabı	Koza Yayınları Türkçe Ders Kitabı
Çalışma Kitabı	-
Öğretmen Kılavuz Kitabı	-
Ek Materyaller	Çalışma Fasikülleri

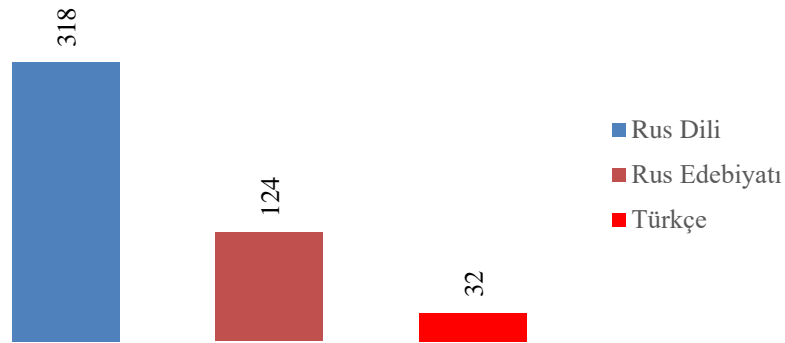
Türkçe ders materyallerine dair biçimsel görünümün sunulduğu Tablo 4'teki bilgilere göre beşinci sınıf düzeyinde 36 eğitim haftasında, 216 saat Türkçe dersine ayrılmaktadır. Söz konusu ders süreci Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak yürütülmektedir. Bu ders özelinde çalışma ve öğretmen kılavuz kitabı bulunmamaktadır. Ek materyal olarak çalışma fasiküllerinin kullanıldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen ders kitaplarına dair içerik özellikleri Şekil 1-4 arasında ve Tablo 5'te yer almaktadır.

İncelenen ders kitaplarındaki metin sayısı Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1

Ders Kitaplarında Kullanılan Toplam Metin Sayısı

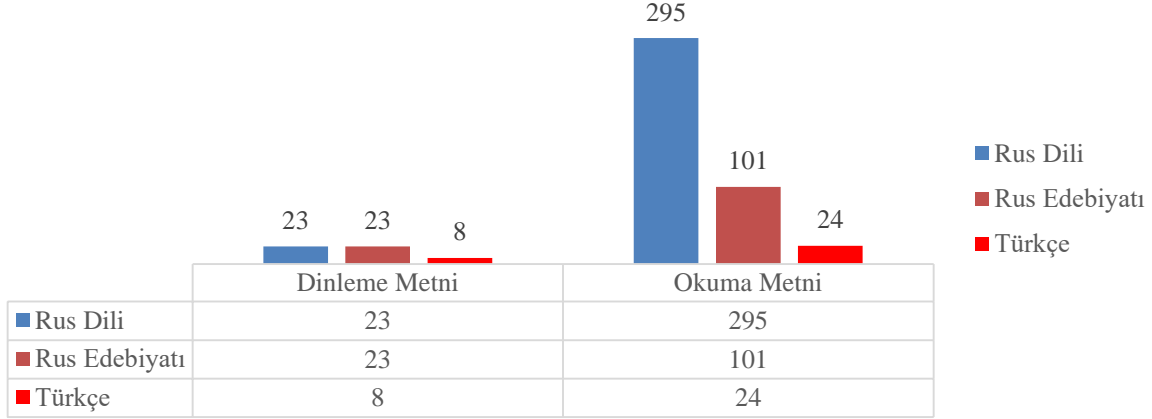

Bu verilere göre 5. sınıf düzeyinde dil bilgisi ve dil bilincinin aktarılmasının hedeflendiği Rus Dili kitabında 318 metin, edebiyat eserlerine odaklanılan Rus Edebiyatı kitabında 124 metin, Türkçe ders kitabında 32 metin kullanılmıştır. Rusçanın ana dili olarak öğretiminde 5. sınıf özelinde toplamda 442 metin kullanılırken Türkçenin ana dili olarak öğretiminde bu sayı 32'dir. Bu anlamda Rusçanın ana dili olarak öğretiminde işe koşulan materyallerde Türkçenin ana dili olarak öğretiminde faydalanılan materyallerdeki metin oranına nispetle 13,8 kat daha fazla metin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Karşılaştırmanın bir başka odak noktasını oluşturan dinleme ve okuma metinlerinin dağılımının nasıl şekillendiğiyle ilgili grafik, Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2

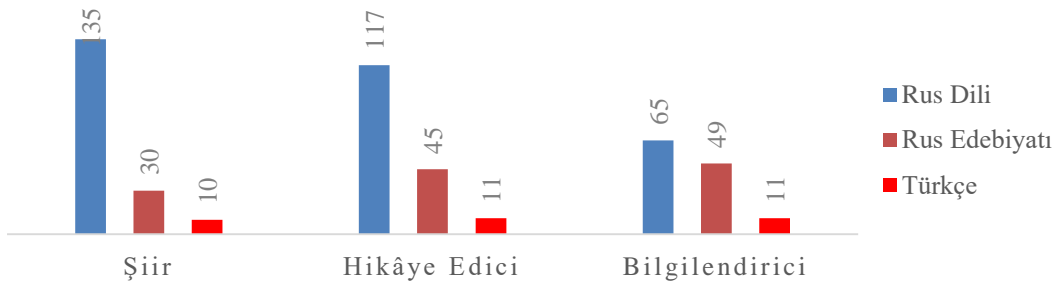
Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme ve Okuma Metinleri

Veriler incelendiğinde, 5. sınıf Rus Dili ders kitabında 295, Rus Edebiyatı ders kitabında 101, Türkçe ders kitabında ise 24 adet okuma metnine yer verildiği; bunun yanı sıra Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarında 23'er adet dinleme metnine karşılık, Türkçe ders kitabında 8 adet dinleme metninin kullanıldığı görülmektedir. Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitapları birlikte düşünüldüğünde toplam okuma metni sayısı 396 adetken, bu sayı Türkçe ders kitabında 24'tür. Okuma metinlerinin genel dağılımı açısından bir kıyaslama yapıldığında, Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarındaki okuma metni sayısının Türkçe ders kitabındaki okuma metni sayısından 16,5 kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı kıyaslama dinleme metinleri açısından yapıldığında, Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarında toplam 46 dinleme metnine yer verilmesine karşılık, Türkçe ders kitabında 8 dinleme metni bulunmaktadır. Bu durum, dinleme metni sayısı bakımından Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarının, Türkçe ders kitaplarından 5,75 kat daha zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 3

Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Biçimleri

Ders kitaplarında yer alan “metin biçimleri” dağılımının sunulduğu Şekil 3'teki grafiğe göre, Rus Dili ders kitaplarında 135, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 30, Türkçe ders kitabında 10 şiir kullanılmıştır. Rus Dili ve Rus Edebiyatı birlikte düşünüldüğünde Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında toplam 165, Türkçe ders kitabında 10 şiirin kullanıldığı

görülmektedir. Bu veriler, Türkçeye göre Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında 16,5 kat daha fazla şiire yer verildiği sonucunu doğurmaktadır. Ders kitaplarında yer alan metin tiplerinden hikâye edici metin türleri Rus Dili ders kitaplarında 117, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 45 ve Türkçe ders kitaplarında 11 adet kullanılmıştır. Bu durum, hikâye edici metin türlerinin Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında Türkçeye göre 14,7 kat daha fazla yer aldığı anlamına gelmektedir. Bilgilendirici Metin türleri ise Rus Dili ders kitaplarında 65, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 49, Türkçe ders kitabında 11 kez yer almıştır. Bu veriler, bilgilendirici metin türlerinin Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında Türkçeye kıyasla 10,3 kat daha fazla kendisine yer bulduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5

Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri

Metin türü	Rus Dili	Rus Edebiyatı	Türkçe
Anı	4	1	0
Ansiklopedi maddesi	1	0	0
Bilmece	3	1	0
Biyografi	1	26	0
Deneme	11	0	4
Fabl	5	4	0
Gezi yazısı	2	0	0
Günlük	2	0	0
Hikâye	78	19	7
Kılavuzlar	1	0	0
Makale	20	20	6
Manzume	1	0	0
Masal/Efsane/Destan	20	16	3
Mektup	8	0	0
Otobiyografi	1	0	1
Özlü sözler	14	2	0
Roman	13	3	1
Şarkı/Türkü	1	0	1
Şiir	127	30	9
Tekerleme	3	0	0
Tiyatro	1	0	0
Tespit edilemedi	2	2	0
TOPLAM	319	124	32

“Metin türlerinin dağılımı”nı gösteren Tablo 5’teki bilgilere göre, Rus Dili, Rus Edebiyatı ve Türkçe ders kitaplarındaki metin türü dağılımının ağırlıklı olarak şiir; hikâye edici metin türlerinden roman, hikâye, masal/efsane/destan, fabl ve bilgilendirici metin türlerinden makale, deneme, biyografi, özlü sözler (atasözleri), mektup ve anı türleri etrafında şekillendiği görülmektedir. Çizgi roman, efemera/broşür, e-posta, haber metni/reklam, karikatür, mizahi fıkra, sosyal medya mesajları metin türlerinde üç kitapta da metin bulunamamıştır.

Bunların yanı sıra ana tür olarak Rus Dili kitaplarında 127, Rus Edebiyatı kitaplarında 30 ve Türkçe ders kitabında 9 adet şiir kullanılmıştır. Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitapları birlikte düşünüldüğünde, Rusçanın ana dili olarak öğretiminde kullanılan 5. sınıf ders

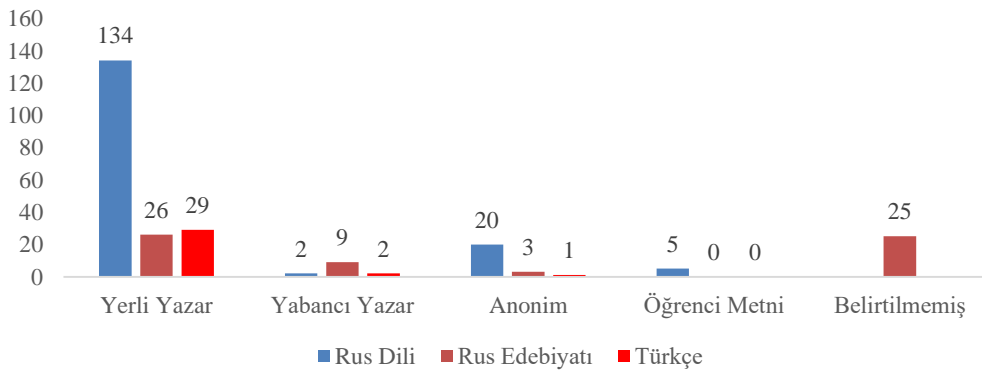
kitaplarında toplam 157 adet şiire yer verilirken, bu sayı Türkçe ders kitabında 9'dur. Şiir türünün genel dağılımı dikkate alındığında, Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarındaki toplam şiir sayısının Türkçe ders kitabındaki şiir sayısından 17,4 kat daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Şiir ana metin türü, “manzume, tekerleme, bilmece ve şarkı/türkü” alt başlıkları birlikte düşünüldüğünde, Rus Dili ders kitaplarında 135, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 31, Türkçe ders kitabında ise toplam 10 adet şiir türünden metne yer verildiği görülmektedir. Bu bağlamda, Rus Dili ve Rus Edebiyatı kitaplarında kullanılan şiir türünün alt başlıklarıyla birlikte Türkçe ders kitabından 16,6 kat daha fazla bir ağırlığa sahip olduğu söylenebilir.

Şiirden sonra ders kitaplarında kullanılış sıklığı bakımından en çok dikkat çeken metin türü hikâyedir. Hikâye, Rus Dili ders kitaplarında 78, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 19, Türkçe ders kitabında 7 adet kullanılmıştır. Rus Dili ve Rus Edebiyatı birlikte düşünüldüğünde bu oran 97'ye karşılık 7 şeklindedir. Bu da Rusçanın ana dili olarak öğretimi ders kitaplarında Türkçeye göre 13,8 kat daha fazla hikâye türüne yer verildiği anlamına gelmektedir.

Ders kitaplarında yer alan “yazar dağılımlarının” sunulduğu Şekil 4'teki bilgilere göre, Rus Dili ders kitaplarında 134, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 26, Türkçe ders kitabında 29 yerli yazara yer verilmiştir. Bu değerler, Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında toplam 160 yerli yazara karşılık, Türkçe ders kitabında 26 yerli yazarın eserine yer verildiğini ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında yerli yazarlara yer verme oranı, Türkçe ders kitabına kıyasla 4,9 kat daha fazladır. Tablo, ders kitaplarının evrensel yazarlara yer vermesi bakımından incelendiğinde Rus Dili ders kitaplarında 2, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 9, Türkçe ders kitaplarında 2 adet yabancı yazara yer verildiği görülmektedir. Bu durum, Rusçanın ana dili olarak öğretildiği ders kitaplarında, Türkçe ders kitabına göre 5,5 kat daha fazla yabancı yazarın eserlerinin kullanıldığını göstermektedir. Anonim metinlere yer vermesi yönüyle tablodaki bilgilere bakıldığında ise Rus Dili ders kitaplarında 20, Rus Edebiyatı ders kitaplarında 3, Türkçe ders kitabında 1 adet anonim metin kullanılmıştır. Öğrenci metinlerine 5 kez sadece Rus Dili kitaplarında yer verilmiştir. Bunların yanı sıra Rus Edebiyatı ders kitaplarında 25 adet yazarı belirtilmemiş metin bulunmaktadır.

Şekil 4

Ders Kitaplarında Yer Alan Yazar Dağılımları

Aşağıdaki tablo dizinlerinde çalışma kapsamındaki ders kitaplarında yer alan yazarlar ve bu yazarların kullanım sıklıkları yer almaktadır. Tablo 6’da Rus Dili Ders Kitabındaki yazar tercihleri, Tablo 7’de Rus Edebiyatı Ders Kitabındaki yazar tercihleri ve Tablo 8’de Türkçe Ders Kitabındaki yazar tercihleri bulunmaktadır.

Tablo 6
Rus Dili Ders Kitabındaki Yazar Tercihleri

Yazar	f	%
Anonim	20	8,17
A. Puşkin	18	7,36
K. Paustovski	12	4,90
Y. Yakovlev	8	3,28
F. Tyutçev	7	2,87
S. Yesenin	7	2,87
V. Peskov	7	2,87
Y. Koval	7	2,87
M. Gorki	6	2,45
L. Tolstoy	5	2,05
Öğrenci	5	2,05
S. Marşak	4	1,60
İ. Krılov	4	1,60
A. Gaydar	4	1,60
A. Blok	4	1,60
S. Mihalkov	3	1,23
İ. Turgenev	3	1,23
Diğer Yazarlar	121	49,40
TOPLAM	245	100

Rus Dili ders kitapları yazar kullanım sıklığının gösterildiği Tablo 6’daki bilgilere göre, Rus Dili ders kitaplarında %8 oranla en çok anonim eserler yer almıştır. Anonim eserleri, %7 oranla A. Puşkin, %5 oranla K. Paustovski, %3 oranla Y. Yakovlev, F. Tyutçev, S. Yesenin, V. Peskov ve Y. Koval, %2 oranla M. Gorki, L. Tolstoy, S. Marşak, İ. Krılov, A. Gaydar, A. Blok ve öğrenci metinleri, %1 oranla S. Mihalkov ve İ. Turgenev takip etmiştir. %49 oranla “diğer yazarlar” başlığı altında gösterilen ve ders kitaplarında ismi 1 kez geçen yazarlar yer almaktadır.

Tablo 7
Rus Edebiyatı Ders Kitabındaki Yazar Tercihleri

Yazar Adı	f	%
A. Puşkin	7	12,06
İ. Krılov	4	6,90
N. Nekrasov	4	6,90
S. Yesenin	4	6,90
A. Blok	3	5,16
A. Fet	2	3,45
A. Platonov	2	3,45
A. Çehov	2	3,45
F. Tyutçev	2	3,45
K. Paustovski	2	3,45
S. Marşak	2	3,45

Diğer yazarlar	24	41.38
TOPLAM	58	100

Rus Edebiyatı ders kitapları yazar kullanım sıklığının gösterildiği Tablo 7'deki bilgilere göre, kullanım sıklığı bakımından Rus Edebiyatı ders kitaplarında %12,06 oranla en çok A. Puşkin'e yer verilmiştir. A. Puşkin'i %6,90 oranla İ. Krılov, N. Nekrasov ve S. Yesenin, %5,16 oranla A. Blok, %3,45 oranla A. Fet, A. Platonov, A. Çehov, F. Tyutçev, K. Paustovski ve S. Marşak takip etmiştir. %41,38 oranla "diğer yazarlar" başlığı altında gösterilen ve ders kitaplarında ismi bir kez geçen yazarlar yer almaktadır.

Aşağıdaki tabloda ilgili araştırma kapsamında incelenen Türkçe ders kitabındaki yazar tercihleri yer almaktadır.

Tablo 8

Türkçe Ders Kitabındaki Yazar Tercihleri

Yazar Adı	f	%
Ayla Çınaroğlu	2	6,18
İsmail Bilgin	2	6,18
Anonim	1	3,13
Bestami Yazgan	1	3,13
Beyza Nur Demirci	1	3,13
Bilgin Adalı	1	3,13
Cemal Süreya	1	3,13
Ceyhun Atıf Kansu	1	3,13
Çiğdem Can	1	3,13
Erdal Öz	1	3,13
Güngör Tekçe	1	3,13
Hasan Akay	1	3,13
Hicabi Kırlangıç	1	3,13
İsmail Karakurt	1	3,13
Kübra Sıvıoğlu	1	3,13
La Fontaine	1	3,13
Melike Funda Kaynak	1	3,13
Murat Çiftkaya	1	3,13
Mustafa Ruhi Şirin	1	3,13
Nalân Kiraz	1	3,13
Nihan Yapıcı	1	3,13
Nuria Roca	1	3,13
Orhan Şaik Gökyay	1	3,13
Pınar DüNDAR	1	3,13
Saide Nur Dikmen	1	3,13
Sevim Ak	1	3,13
Şevket Rado	1	3,13
Turgut Özakman	1	3,13
Ülkü Duysak	1	3,13
Zekiye Demir	1	3,13
TOPLAM	32	100

Tablodaki verilere göre ders kitabında tercih edilen toplam yazar sayısı anonim hariç 31'dir. Yalnızca Ayla Çınaroğlu ve İsmail Bilgin'in metinleri iki kez tercih edilmiştir. Bu anlamda sıklık bakımından Ayla Çınaroğlu ve İsmail Bilgin %6,25 oranla tercih edilmiştir. Diğer yazarlar %3,125 tercihle ilgili kitapta yer bulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye ve Rusya’da 5. sınıf düzeyinde ana dili öğretiminde kullanılan ders kitapları ve ders materyallerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, ders kitapları metin sayısı, metin türü ve yazar tercihleri açısından analiz edilmiş ve bu bağlamda ders materyallerinin biçimsel ve içeriksel özellikleri değerlendirilmiştir.

Rusça ve Türkçe ders kitaplarının biçimsel ve içeriksel olarak nasıl bir çeşitliliğe sahip olduğu; ders kitaplarında yer alan metinlerin hangi çeşitlilikte ve hangi amaçlarla kullanıldığı; haftalık ve yıllık ders saati planlamalarının, yardımcı materyal çeşitliliğinin Rusya ve Türkiye’ye göre nasıl bir ağırlığa sahip olduğu, ders kitaplarının bir öğretim programı temelinde hazırlanıp hazırlanmadığı, öğretmen kılavuz kitaplarının var olup olmadığı sorularına yanıtlar bulmak, bu çalışmanın ana gayeleri arasında yer almıştır.

Türkiye’de ana dili öğretimi tek ders üzerinden ilerlerken Rusya’da “Rus Dili” ve “Rus Edebiyatı” dersleri aracılığıyla “edebî amaçlı okuma” anlayışıyla çok çeşitli materyaller kullanılarak yürütülmektedir. Ana dili eğitiminde edebî metin ve okumaların yeri ve önemi Rusya’da ders saati ve ders materyali olarak resmî bir görünüm kazanmışken Türkiye’de ders kitaplarının içerisine sıkıştırılmış durumdadır. Buradan hareketle araştırma bulguları, Rusya’da kullanılan ders kitaplarında Türkiye’dekilere kıyasla çok daha fazla metin çeşitliliği ve yazar seçeneği sunulduğunu göstermektedir. Dil öğretimi süreçlerinin metin temelli olması gerekliliği (Güneş, 2013) göz önünde bulundurulduğunda bu oransal farkın Türkçenin ana dili olarak öğretimi bağlamında olumsuz sonuçlar ortaya koyduğu ifade edilebilir. Nitekim bireylerin farklı metinlerle karşılaşması, onlarda metin türü bilinci, metin farkındalığı, metin okuryazarlığı gelişimi gibi alanlarda etkili olmaktadır (Eason vd., 2012; Elleman ve Oslund, 2019; Güleç ve Topçuoğlu-Ünal, 2023). Bu bağlamda, Rusçanın ana dili olarak öğretiminde kullanılan metin sayısının fazlalığının, öğrencilerin metin türleri konusunda farkındalık geliştirmesi, metin bilincini artırması ve metinler arası ilişki kurabilme yeteneğini desteklediği düşünülebilir. Ancak bu ilişkinin doğruluğunu belirlemek için daha fazla ampirik kanıtı ihtiyaç vardır.

Rusçanın ana dili olarak öğretim kitapları içerisinde yer alan ve Türkçeye kıyasla sayısal bakımdan fazla olan Rus Dili ders kitaplarındaki metin zenginliğinin, Zuyev’in (1974) ders kitaplarında bulunması gereken temel yapısal bileşenlerin işlevleriyle ilgili yaptığı planlamayla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Rus dili öğretim programının ilkelerine dayanılarak hazırlanan 5. sınıf Rus Dili ders kitaplarında Zuyev’in (1974) bakış açısı doğrultusunda Rus dilinin yüceliğini, zenginliğini ve ifade gücünü, dil, konuşma kültürü ve iletişimin önemini, dil sevgisini, Rusya doğasının benzersizliğini vb. ortaya koyma amacı taşıyan pek çok metne yer verildiği görülmüştür.

5. sınıf Rus Dili ders kitaplarında kullanılan metinler, dil bilgisi öğretimini gerçekleştirmeyi ve ilgili dil bilgisi materyalinin öğrencilerin zihninde somutlaşmasını sağlamayı da amaçlamaktadır (Granik, 2017). Rus alfabesini, Rus alfabesindeki ünlü-ünsüz harflerin niteliklerini ve vurgu sistemini öğretmek; kişi zamirlerini uygun şekilde kullanırmak; ön-son ekleri, sıfatları ve çok anlamlı sözcükleri tespit ettirmek, telaffuz edilmeyen ünsüz harflerin

geçtiği kelimelerin altını çizdirmek; ilgili metinde yumuşatma ve sertleştirme harflerini metinde boş bırakılan yerlere yazdırmak; koyu puntolarla yazılmış fiillerin zamanlarını belirletmek; Türk alfabesinde yer almayan ё, е, я, ю, ц, ш (yo, ye, ya, yu, ts, şç) vb. harfleri doğru şekilde kullanmayı öğretmek; sadece çokluk ve teklik formu olan isimleri, cinsiyet kategorisini, bitmiş ve bitmemiş fiil kategorisini kavratmak gibi, Türkçeye göre Rus dilinin doğasından kaynaklanan çok sayıda farklı dil bilgisi konusunun öğretimini için birçok metin kullanılması, edebî eserlerden alınmış birbirinden bağımsız cümlelere ve şiirlerden dizelere yer verilmesi, Rus Dili ders kitaplarındaki metin sayısını artıran diğer etkenler olarak değerlendirilebilir.

Rus Edebiyatı'ndaki metin sayısının fazlalığının da Zuyev'in (1974) planlamasıyla yakından ilgili olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında sıklıkla ele alınan Rusya doğası, ana yurt bilinci, Büyük Vatan Savaşı (II. Dünya Savaşı), hayvan sevgisi, atasözleri ve özlü sözler, bilmece, tekerlemeler, anonim ve edebî masallar, anonim ve edebî fabllar, Rus edebiyatının önemli simaları, Rusya Federasyonu halklarının edebiyatları ve dünya edebiyatından örneklerle ilgili çok sayıda metne yer verilmesi, Zuyev'in (1974) ders kitaplarında bulunması gerektiğini düşündüğü temel bileşenlerle ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda Rus Edebiyatı ders kitaplarındaki şiir türünün çeşitli amaçlarla kullanıldığı söylenebilir. Öğrencilere okunan şiir üzerinden derinlemesine ve çok yönlü düşünme becerisi kazandırmak; şiirlerin yarattığı duygu ve izlenimi şiirde kullanılan sözcüklerle açıklamak yoluyla öğrencilerin iletişim (konuşma) becerisini geliştirmek; şiirin temasına göre öğrencileri "aile büyüklerinizle Büyük Vatanseverlik Savaşı hakkında yazılmış en sevdiğiniz şiirler, şarkılar ve ilahiler hakkında konuşun vb." ders dışı araştırma faaliyetlerine yönlendirmek; anlamlı bir şekilde okumayı öğretmek bu amaçlardan bazılarıdır. Ayrıca ders kitaplarında yer alan ve şiirlerle ilişkilendirilen görselleri yorumlatarak, öğrencilerde edebiyat ve güzel sanatlara karşı ilgi uyandırmak; şiirlerle ilişkilendiren görsellere dayalı, sözlü veya yazılı hikâye ortaya koydurarak öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek; ekip çalışmasıyla belirli bir temada şiir okuma yarışması düzenleterek ve internet kaynaklarından, örneğin "Rus Şiirinde Yerli Doğa" temalı resimli şiir koleksiyonu hazırlatarak, öğrencileri çeşitli projelerde yer almaya özendirme ve bu yöntemle iş birlikçi çalışmayı öğretmek gibi amaçları gerçekleştirmek için yine şiir türünden yararlanılmıştır. Rus Edebiyatı ders kitaplarındaki hikâye edici ve bilgilendirici metin türleri ise, ilgili temayı destekleme ve zenginleştirme amaçlarının yanı sıra öğrencileri bağımsız, ikili ve grup çalışmalarına, ders dışı faaliyetlere ve ders dışı okuma etkinliklerine, aile büyükleri ve yaşlı insanlarla ortak çalışmalar yürütmeye, edebiyata, görsel sanatlara ve yaratıcı görevlere yönlendirmek; öğrencilere topluluk önünde konuşma alışkanlığı kazandırmak; tartışma-fikir alışverişi ve okuduklarını sorgulama yeteneği ve bilinci kazandırmak; sözlü ve yazılı iletişim becerisini geliştirmek, Rus kültürel mirasını özümsemek, millet olma bilincini pekiştirmek ve Rus doğası hakkında duyarlılık kazandırmak gibi amaçlarla kullanılmıştır. Bütün bu amaçların gerçekleştirilmesinin sağlanması amacıyla çok sayıda metin kullanılması, Türkçeye göre Rus Edebiyatı kitaplarındaki metin çeşitliliğinin nedenleri olarak açıklanabilir.

Türkçe ders kitabının tasarlanırken esas aldığı 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yazar tercihi hususunda "ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri" üst başlığında kitaplarda

kullanılacak metinlerde tanınmış ve yetkin yerli/yabancı yazarlara yer verilmesi, yabancı yazarların eserlerinde yetkin tercümelerin kullanılması, aktarımlar yerine birincil kaynağın kullanılması, kitap için yazılmış metinlere yer verilmemesi (gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya yazıları haricinde), farklı yayınevlerinden eserlerin kullanımına özen gösterilmesi, aynı yazarın en fazla iki metninin tercih edilmesi, yaşam öyküsel eserlerde yazarların edebî yönü dışında ibarelerin yer almaması belirtilmektedir (s. 17). Söz konusu kitabın metin sayısı, metin biçimi ve türüne dair seçimleri incelendiğinde toplam 32 metin kullanıldığı ve bu metinlerin 8'inin dinleme 24'ünün okuma metni olduğu en çok tercih edilen metin türlerinin ise Rusçanın ana dili öğretimi süreçlerine paralel olarak sırasıyla şiir ve hikâye olduğu görülmüştür. Ancak yine Rusçanın ana dili olarak öğretiminde kullanılan materyallerin içeriğinin niceliksel ağırlığının fazla olması dolayısıyla Türkçe ders kitabına kıyasla metin türü çeşitliliği ve metin yekûnu fazladır. Bu fazlalık beraberinde farklı yazar kullanımı ve farklı biçemlerle karşılaşma olanağını da artırmaktadır. Türkçe ders kitabı yazar tercihi bakımından incelendiğinde genel anlamda kitabın programla uyumlu olduğu ifade edilebilir. Bu çerçevede İsmail Bilgin ve Ayla Çınaroğlu'nun yazarı olduğu iki metin kullanılırken diğer yazarların yalnızca bir adet metni kullanılmıştır. Bu da yazar çeşitliliğine önem verildiğini göstermektedir. Ayrıca yazar tercihlerinde Mustafa Ruhi Şirin, Sevim Ak, Bestami Yazgan, Ayla Çınaroğlu, Bilgin Adalı gibi çocuk edebiyatı alanında yetkin yazarların eserlerine yer verilmesi çocuk edebiyatı ürünlerinin ders materyallerinde kullanımı noktasında olumlu bir etki yaratmakta, programın ders kitaplarındaki metinlerde yetkin yazarların tercih edilmesi gerektiği ibaresi ile uyumlu bir görünüm sergilemektedir. Yazar tercihi bakımından Türkçenin ana dili olarak öğretiminde kullanılan materyal ile Rusçanın ana dili olarak öğretiminde kullanılan materyaller kıyaslandığında metin türü sayısının çokluğuna paralel olarak Rusçanın ana dili olarak öğretiminde kullanılan ders materyallerinde fazla sayıda yazar kullanımı görülmektedir. Bu da beraberinde daha fazla sayıda yazarla ve yazar üslubuyla öğrencilerin karşılaşmasını getirmektedir. Rusçanın ana dili olarak öğretiminde sıklıkla kullanılan yazarlar/şairler arasında Puşkin, Paustovski, Yakovlev gibi edebiyatçılar bulunmaktayken anonim biçimde yazılan metin sayısının da oldukça fazla olduğu gözlenmiştir. Buradan hareketle Rusça ders materyallerinde daha çok "klasik" olarak nitelendirilebilecek esere sahip yazarların kullanımının sık olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın bulguları ayrıca Rus Dili ve Rus Edebiyatı derslerine 34 eğitim haftasında 272, Türkçe dersine 36 eğitim haftasında 216 saat ayrıldığını göstermektedir. Bu bağlamda Rus Dili ve Rus Edebiyatı derslerine Türkçeye oranla, yıllık ders saati planlamasında 56 saat daha fazla yer verildiği söylenebilir. Bunun yanı sıra 5. sınıf düzeyinde araştırmaya konu olan üç ders kitabının da bir öğretim programı temelinde hazırlandığı, Türkçe ders kitabı için öğretmen kılavuz kitabının bulunmamasına karşılık, Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarının hem haftalık olarak planlanmış hem de öğretim programının dayandığı kuramsal arka plan dikkate alınarak oluşturulmuş tematik planlamaya dayanan öğretmen kılavuz kitaplarına sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca, yardımcı materyal çeşitliliğinin de önemli ölçüde Rusçanın ana dili olarak öğretimi ders kitapları lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Buna mukabil Rus Dili ve Rus Edebiyatı ders kitaplarında yer alan metin sayısının fazlalığı da

beraberinde öğrenciye daha fazla sayıda metin biçimi ve metin türü, yazar üslubu ile karşılaşma olanağı, metinler arası ilişki kurma fırsatı sunmaktadır. Benzer oranda ders saatine sahip ana dili öğretimi süreçlerinde bu nevi niceliksel farklılaşmanın dikkat çekici olduğu düşünülmekte olup aynı zamanda uluslararası gözlem sınavlarında da Rusya'nın, okuma bağlamında hep Türkiye'nin önünde, yüksek sıralamalarda yer aldığı görülmektedir (MEB, 2019b; PIRLS, 2021; "Russia", t.y.). Bu çerçevede söz konusu çalışmanın ana dili öğretimi süreçlerinin ülkeler arası karşılaştırması noktasında Türkçe ve Rusça özelinde katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında bundan sonra yürütülecek araştırmalar için iki ülkenin ana dili öğretimi programının, ana dili öğretimi politikalarının, ana dili öğretimi tarihinin ve ders kitaplarında yer alan etkinliklerin incelendiği çalışmaların yapılması öneri olarak sunulabilir.

Kaynakça

- Aldemir, Ü. (2010). *Ana Dili Ders kitapları üzerine inceleme (Rusça örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Aytaçlı, B. (2020). Rusya eğitim sistemi. A. Türkoğlu (Ed.), *Karşılaştırmalı eğitim: dünya ülkelerinden örneklerle* içinde (ss. 428-446). Anı Yayıncılık.
- Bailey, K. D. (1994). *Methods of social research*. Simon and Schuster.
- Barbour, R. S. (2001). Checklists for improving rigour in qualitative research: A case of the tail wagging the dog? *BMJ (Clinical research ed.)*, 322(7294), 1115-1117. doi:10.1136/bmj.322.7294.1115
- Bucak, E. B. (2000). Rusya Federasyonu zorunlu temel eğitim kurumlarında ana öğretim programı ve buna dayalı olarak oluşturulan programlar. *Millî Eğitim Dergisi*, 148, 4-2.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (H. Özcan, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Çelik, S. (2017). Tarihsel süreçte Rus eğitim sistemi. *Journal of Turkish Studies*, 12(6), 155-178. doi:10.7827/TurkishStudies.11570
- Demirel, Ö. ve Kıroğlu, K. (2020). Eğitim ve ders kitapları. Ö. Demirel ve K. Kıroğlu (Ed.), *Ders Kitabı İncelemesi* içinde (ss.4-15). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dertli, A. (2021). *Türkiye, Rusya ve Kanada eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Doğan, Y. (2014). Dinleme/İzleme becerisinin eğitiminde mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri (C. 83-90). *Ana Dili Olarak Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Çalışma Toplantısı*, sunulmuş bildiri, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duman, S. (2016). *Rus öğrencilerin PIRLS'te elde ettiği başarıya etki eden faktörlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Eason, S. H., Goldberg, L. F., Young, K. M., Geist, M. C. ve Cutting, L. E. (2012). Reader-Text Interactions: How differential text and question types influence cognitive skills

- needed for reading comprehension. *Journal of educational psychology*, 104(3), 515-528. doi:10.1037/a0027182
- Elleman, A. M. ve Oslund, E. L. (2019). Reading comprehension research: implications for practice and policy. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 6(1), 3-11. doi:10.1177/2372732218816339
- ENIC. (t.y.). NIC ARaM of the Ministry of Education of the Russian Federation. 28 Aralık 2023 tarihinde <http://www.russianenic.ru/english/rus/index.html> adresinden erişildi.
- Ercantürk, O. K. (2010). *Rus eğitim sisteminin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi.
- Granik, G. G. (2017). Struktura shkoll'nogo uchebnika kak predmet nauchnogo issledovaniya (na materiale uchebnika novogo tipa po russkomu yazıku). *Psikhologicheskaya nauka i obrazovanie*, 22(4), 64-74.
- Güleç, Ş. S. ve Topçuoğlu-Ünal, F. (2023). Ortaokul öğrencilerinin metin türlerini ayırt etme becerileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 52(1), 627-646. doi:10.37669/milliegitim.1278045
- Günay, V. D. (2017). *Metin bilgisi*. Papatya Yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12. doi:10.16916/aded.16014
- Kılıç, D. (2020). Ders kitabının öğretimdeki yeri. Ö. Demirel ve K. Kıröğlü (Ed.), *Ders Kitabı İncelemesi* içinde (ss.38-51). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kovaleva, G., Kuznetsova, M. ve Sidorova, G. (2021). Russian Federation. PIRLS 2021. 20 Kasım 2023 tarihinde <https://pirls2021.org/russian-federation/> adresinden erişildi.
- Maltseva, A., Shnyreva, E., Evreinova, E. ve Avvakumova, I. (2020). The native language learning in the General education system of the Russian Federation. *Revista Amazonia Investiga*, 9(29), 347. doi:10.34069/AI/2020.29.05.39
- Merriam, S. B. ve Bass, J. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (S. Yüksel, E. Karadağ, F. Koçak, Ö. Öztekin, D. Yılmaz, M. Öz, ... E. Dinç, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013a). *Okul öncesi eğitim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı. 28 Kasım 2023 tarihinde <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013b). *0-36 aylık çocuklar için eğitim programı*. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. 2 Aralık 2023 tarihinde <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/0-36program.pdf> adresinden erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019a). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019b). *PISA 2018 Türkiye Ön Raporu*. Millî Eğitim Bakanlığı.

- https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/03105347_pisa_2018_turkiye_on_raporu.pdf adresinden 5 Aralık 2023 tarihinde erişildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *PISA 2022 Türkiye Raporu*. Millî Eğitim Bakanlığı. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_12/05125555_pisa2022_rapor_051223.pdf adresinden 5 Aralık 2023 tarihinde erişildi.
- Ministerstvo obrazovaniya i nauki Rossiyskoy Federatsii [MON RF]. (t.y.). Federal'nyy bazisnyy uchebnyy plan i primernye uchebnye planı dlya obrazovatel'nykh uchrezhdeniy RF, realizuyushchikh programmy obshchego obrazovaniya. 26 Aralık 2023 tarihinde <https://base.garant.ru/6149681/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/> adresinden erişildi.
- Mutlu, H. H. (2021). Rusya Federasyonu'nda Türkçe öğretimi. B. İnce ve B. Öztürk (Ed.), *Dünyada Türkçe öğretimi* (Kuram, durum, uygulama, sorun ve çözümler) içinde (ss. 334-351). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nissksaya, A. K. (2018). School readiness outcomes of different preschool educational approaches. *Psychology of Russia: State of Art*, 11, 43-60. doi:10.11621/pir.2018.0104
- Özçelik, H., Polat, M. ve Şatana, S. (2021). Türkiye. PIRLS 2021. 12 Kasım 2023 tarihinde <https://pirls2021.org/turkiye/> adresinden erişildi.
- Özerbaş, M. A. ve Safi, B. N. (2022). İngiltere, Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur, Rusya ve Türk Eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 63-80. doi:10.33206/mjss.991068
- PIRLS. (2021). Countries' Reading Achievement. 21 Aralık 2023 tarihinde <https://pirls2021.org/results/achievement/overall/> adresinden erişildi.
- Polat, H. (2021). Rusya'da ana dili öğretimi. M. Alver ve Ü. Süğümlü (Ed.), *Kuram ve uygulamada dünyada ana dili öğretimi* içinde (e-kitap., ss. 290-308). Anı Yayıncılık.
- Protassova, E. (2022). Early language education in Russia. M. Schwartz (Ed.), *Handbook of early language education in, Springer International Handbooks of Education* (ss. 813-840). Cham: Springer International Publishing. doi:10.1007/978-3-030-91662-6_31
- Rakhlin, N., Kornilov, S. A. ve Grigorenko, E. L. (2017). Learning to read Russian. C. Perfetti ve L. Verhoeven (Ed.), *Learning to read across languages and writing systems in* (ss. 371-392). Cambridge University Press. doi:10.1017/9781316155752.016
- Russia: PISA score by category. (t.y.). Statista. 28 Aralık 2023 tarihinde <https://www.statista.com/statistics/1078434/pisa-score-of-russia-by-category/> adresinden erişildi.
- Russian Federation—Preprimary Primary Education. (t.y.). Education Encyclopedia. 25 Aralık 2023 tarihinde <https://education.stateuniversity.com/pages/1268/Russian-Federation-PREPRIMARY-PRIMARY-EDUCATION.html> adresinden erişildi.

- Skatkin, M. N. (1991). Problema uchebnika v sovetskoy didaktike (obzor za 1974–1988 gg.). *Spravochnye mater. dlya sozdateley uchebnykh knig/VG Beylinson* (ss. 221-268). Moskva: Prosveshchenie.
- Süğümlü, Ü., Mutlu, H. H. ve Çinpolat, E. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarının kullanılması ve kullanılmamasına ilişkin bir durum çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1667-1681. doi:10.17240/aibuefd.2019..-544352
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB]. (2023). *İlköğretim kurumları (ilkokul ve ortaokul) haftalık ders çizelgesi*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 20 Aralık 2023 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/14104730_2023-43_Temel_Egitim_Ylkokul_Ortaokul.pdf adresinden erişildi.
- Tekucheva, I. V. ve Gromova, L. Y. (2016). On present state of teaching Russian language in Russia. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(14), 6504-6511.
- Uşinskiy, K. D. (1974). Izbrannye pedagogicheskie sochineniya. Gosudarstvennoe uchebno-pedagogicheskoe izdatel'stvo Narkomprosa RSFSR.
- Ünsal, B. S. ve Arıcı, A. F. (2022). 5. Sınıf Türkçe ve Rusça ders kitabı üzerine bir inceleme: Türkiye-Rusya örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(10.1), 15-29.
- Vatansever Bayraktar, H. ve Girgin, S. (2021). İlkokul döneminde Türkçe öğretimi. K. A. Kırkıç ve H. Vatansever Bayraktar (Ed.), *Kuramdan uygulamaya ilkokul eğitiminde yenilikçi öğrenme ve öğretim içinde* (ss. 111-150). Efe Akademi Yayınları.
- Wach, E. ve Ward, R. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. The Institute of Development Studies and Partner Organisations. 17 Aralık 2023 tarihinde <https://hdl.handle.net/20.500.12413/2989> adresinden erişildi.
- Zuev, D. D. (1974). Problemy struktury shkol'nogo uchebnika. *Problemy shkol'nogo uchebnika*, 1, 28-46.

Araştırmada İncelenen Kaynaklar

- Korovina, V. Ya., Juravlev, V. P. ve Korovin, V. İ. (2023). Literatura, 5-y Klass, Chast' 1-2 [Edebiyat, 5. Sınıf, Bölüm 1-2], Prosveshchenie.
- Ladijenskaya, T. A., Baranov, M. T., Trostentsova, L. A., Ladijenskaya, N. V., Deykina, A. D., Grigoryan, L. T., Kulibaba, I. I. ve Antonova, L. G. (2023). Russkiy Yazık, 5-y Klass, Chast' 1-2 [Rusça, 5. Sınıf, Bölüm 1-2], Prosveshchenie.
- Sevim, B. (2023). 5. Sınıf Türkçe ders kitabı. (B. Taş, Ed.). Koza Yayıncılık.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. Yazar katkı oranı: %40
2. Yazar katkı oranı: %30
3. Yazar katkı oranı: %30

Çıkar Çatışması Beyanı:

Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Extended Abstract

Mother tongue education informally begins with the communicative interactions that an individual establishes with their environment and becomes systematic during the elementary school. This form of education, which initially emerges through implicit interactions within an individual's immediate surroundings, progresses and continues through middle school and high school. This progression reflects a universal pattern in the teaching of the mother tongue across different cultures and educational systems. This study's comparative analysis of mother tongue teaching processes in Russia and Türkiye at the 5th-grade middle school level likewise reflects this common pattern.

In Türkiye, mother tongue instruction from grades one to eight follows the structured Turkish Language Teaching Program, emphasizing textbooks as the central teaching tool, endorsed by the Ministry of National Education and the Board of Education. Conversely, Russia's education system offers distinct subjects for literary appreciation and language proficiency from grade one, utilizing a diverse array of instructional materials, including various texts, workbooks, and guides, and even extends to family reading. This dual-subject approach for "Russian Language" and "Russian Literature" is reinforced by Russia's strong performance in international reading assessments like PIRLS, consistently outperforming the global average and ranking in the top three globally.

The purpose of this research is to comparatively analyze the textbooks and instructional materials used in the teaching of the mother tongue at the 5th-grade level in Türkiye and Russia. For this purpose, textbooks for Turkish, Russian Language, and Russian Literature will be compared in terms of the number of texts, types of texts, and author choices. It is hypothesized that a comparative examination of Russia's instructional materials, particularly those that are associated with notable success in international exams in reading literacy, will contribute to the comparative processes of mother tongue education.

This study, which aims to compare textbooks used in mother tongue instruction in the context of Russia and Türkiye, employs the document analysis method, one of the qualitative research methods. Accordingly, the following steps were followed during the data collection and analysis phases of the study: Finding appropriate documents, checking the authenticity of the documents, establishing a system for coding and cataloging, data analysis, and measurement.

At the 5th-grade level, the Russian Language curriculum allocates 170 instructional hours over 34 weeks, while Russian Literature receives 102 hours within the same period. In comparison, the Turkish curriculum designates 216 instructional hours over 36 educational weeks.

The Russian Language book, aimed at imparting grammar and language awareness, contains 318 texts; the Russian Literature book, focused on literary works, contains 124 texts; and the Turkish textbook includes 32 texts. At the 5th-grade level, a total of 442 texts are used in the instruction of Russian as a mother tongue, while this number is 32 for the instruction of Turkish.

The 5th-grade Russian Language textbook contains 295 reading texts, while the Russian Literature textbook includes 101. In contrast, the Turkish textbook comprises 24 reading texts. Additionally, both the Russian Language and Literature textbooks feature 23 listening texts each, whereas the Turkish textbook contains only 8.

The Russian Language textbooks incorporate 135 poems in total, while the Russian Literature textbooks include 30. In comparison, the Turkish textbooks feature only 10 poems. When the Russian Language and Literature textbooks are considered together, a total of 165 poems are used in textbooks for teaching Russian as a mother tongue, while ten poems are utilized in the Turkish textbook. Narrative text types are used 117 times in Russian Language textbooks, 45 times in Russian Literature textbooks, and 11 times in Turkish textbooks. Informative text types appear 65 times in Russian Language textbooks, 49 times in Russian Literature textbooks, and 11 times in Turkish textbooks.

When the materials used for teaching the mother tongue in Turkish are compared to those used in Russian, a greater variety of authors is evident in the Russian materials, paralleling the multitude of text types. Frequently used authors/poets in teaching of Russian as a mother tongue include literary figures such as Pushkin, Paustovsky, and Yakovlev. At the same time, a considerable number of anonymously written texts exist.

In Türkiye, mother tongue education is delivered through a single course, while Russia employs distinct “Russian Language” and “Russian Literature” courses featuring diverse materials for literary education. In Russia, literary texts are formally integrated into both class hours and instructional resources, whereas in Türkiye, their inclusion is primarily restricted to textbooks. Research indicates that Russian textbooks provide a wider range of texts and authors than Turkish ones, suggesting that Türkiye’s limited text variety may hinder native language learning outcomes.

The findings indicate that mother tongue education in Russia is conducted through two subjects (Russian Language and Russian Literature), which offer a broad spectrum of texts within their materials. In contrast, in Türkiye, mother tongue education is confined to a single subject, and the number and diversity of texts presented are more limited. This situation has significant implications for pedagogical practices.

In Russia, the richness of textbook content provides students with the opportunity to encounter a variety of text types and authors, supporting the development of language skills. Building on this, expanding the diversity of content in textbooks in Türkiye could facilitate a more comprehensive engagement of students with both language and literature.

In Russia, the official status granted to reading and literary texts through dedicated class hours and materials underscores the importance of literary texts in students' education. In a similar vein, increasing the presence of such texts in Türkiye could contribute to the development of students' reading comprehension and critical thinking skills.

The theoretical linguistic texts, psycho-didactic texts, and artistic texts found in Russian textbooks aim to develop students' grammar skills and text comprehension strategies. Similarly, the integration of such multifaceted educational materials in Türkiye could assist students in gaining a deeper understanding of language learning.

